
КОНСУЛЬТАТИВНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ І ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА У ГАЛУЗІ ПРАВ ЛЮДИНИ

ВИКЛАД ФАКТІВ № 3

(REV. 1)

**ХАРКІВ
ХАРКІВСЬКА ПРАВОЗАХИСНА ГРУПА
2019**

Третє видання, стереотипне

Ця публікація здійснена
за фінансової підтримки Європейського Союзу.
За зміст публікації відповідає лише
Харківська правозахисна група, і його ні за яких обставин
не можна вважати таким, що відбиває позицію Європейського Союзу

This document has been produced
with the financial assistance of the European Union.
The contents of this document are the sole responsibility of
Kharkiv Human Rights Protection Group and can under no circumstances
be regarded as reflecting the position of the European Union

Консультативне обслуговування і технічна допомога у галузі прав людини. Виклад фактів № 3 (Rev. 1) / ГО «Харківська правозахисна група». — Харків. 2019. — 24 с.

Серія «Виклад фактів у галузі прав людини» видається Центром прав людини при Відділенні Організації Об'єднаних Націй у Женеві. Вона освітлює питання прав людини, які вивчаються або викликають особливий інтерес.

Публікації цієї серії розповсюджуються безкоштовно в усьому світі. Вони можуть перекладатися на інші мови, окрім офіційних мов Організації Об'єднаних Націй, за умови, що їх зміст не змінюється, що організація, яка передруковує їх, інформує про це Центр людини в Женеві і що цей Центр зазначається як джерело інформації.

Беручи до уваги, що необхідно, щоб права людини охоронялися силою закону з метою забезпечення того, щоб людина не була змушена вдаватися як до останнього засобу до повстання проти тиранії та гноблення...

Загальна декларація прав людини (третій параграф преамбули),
прийнята резолюцією Генеральної Асамблеї 217 А (III)
від 10 грудня 1948 р.

ВСТУП

Важливість забезпечення захисту прав людини відповідно до верховенства права підкреслювалася Організацією Об'єднаних Націй з моменту написання проекту Загальної декларації прав людини, і направляла Організацію в її діяльності з просування і захисту прав людини з того часу. Це найбільш очевидно в Програмі консультативних послуг та технічного співробітництва в галузі прав людини Організації Об'єднаних Націй.¹ Ця програма, як описано вище, з 1955 р. діяла, допомагаючи державам, на їхнє прохання, у створенні та зміцненні національних структур, які мали прямий вплив на загальне дотримання прав людини та підтримку верховенства права.

Через десять років після набрання чинності Статутом Організації Об'єднаних Націй, і після ряду особливих заходів у галузі допомоги прав людини, Генеральна Асамблея офіційно започаткувала Програму консультативних послуг та технічного співробітництва в галузі прав людини Організації Об'єднаних Націй (резолюція 926 (X) від 14 грудня 1955 р.). Таким чином, Генеральна Асамблея спеціально уповноважила Генерального секретаря видати положення, за запитом урядів, про допомогу в галузі прав людини, включаючи консультативні послуги експертів, забезпечення стажування та стипендій, а також семінари. Згодом Генеральна Асамблея розширила спектр послуг, доступних у межах Програми, включивши регіональні й національні навчальні курси в галузі прав людини. На основі цих резолюцій проводилися заходи в межах Програми в різних країнах у кожному з регіонів світу протягом майже 40 років.

Програма була додатково посилена, коли Фонд добровільних внесків для консультативних послуг та технічної допомоги в галузі прав людини (згодом перейменованій у Фонд добровільних внесків для технічного співробітництва в галузі прав людини) був заснований Генеральним секретарем у листопаді 1987 р. відповідно до резолюції Комісії з прав людини 1987/38 від 10 березня 1987 р. і рішенням Економічної та Соціальної Ради 1987/147 від 29 травня 1987 р. Завданням цільового фонду було забезпечення додаткової фінансової підтримки практичним заходам, спрямованим на реалізацію міжнародних конвенцій та інших міжнародно-правових актів у галузі

¹ Програма зазвичай згадується, як Програма технічного співробітництва Організації Об'єднаних Націй в галузі прав людини (далі — Програма технічного співробітництва).

прав людини, проголошених Організацією Об'єднаних Націй, її спеціалізованими агентствами або регіональними організаціями.

Згідно з відповідними резолюціями Комісії з прав людини практичні заходи, що підлягають фінансуванню з боку Фонду добровільних внесків, включають:

- a) підтримку міжнародного співробітництва, спрямованого на встановлення й зміцнення національних та міжнародних установ і інфраструктур, які матимуть довгостроковий вплив на поліпшення втілення міжнародних конвенцій та інших міжнародно-правових актів з прав людини, проголошених ООН, її спеціалізованими агентствами або регіональними організаціями;
- b) експертна та технічна допомога Урядам з метою створення та розвитку необхідних інфраструктур для відповідності міжнародним стандартам у галузі прав людини;
- c) проекти й програми, які можуть грати роль каталізатора в практичній реалізації визнаних на міжнародному рівні стандартів у галузі прав людини;
- d) проекти правового захисту та зміцнення незалежності судової влади;
- e) всеохоплюючі оцінювання потреб і загальні для країни програми, в тому числі конкретні проекти, спрямовані на зміцнення інфраструктури прав людини в країні.

Програма технічної допомоги, що фінансується коштами Фонду добровільних внесків, таким чином, є всеохоплюючою програмою, яка надає практичну допомогу для створення національних і регіональних

інфраструктур. Компоненти програми сконцентровані на впровадженні міжнародних стандартів у галузі прав людини в національні закони та політику, і на заснуванні або зміцненні національних інститутів, здатних просувати й захищати права людини та демократію згідно з верховенством права. Така допомога зараз набуває форму експертних консультативних послуг, навчальних курсів, практикумів і семінарів, стипендій, грантів, надання інформації та документів, а також оцінки національних потреб у галузі прав людини.

Зі свого боку, Всесвітня конференція з прав людини, у Віденській декларації та Програмі дій, яку вона прийняла в червні 1993 року, визнала важливість консультативних послуг та технічної допомоги для прав людини і закликала до поліпшень програми.

У тому, що стосується технічного співробітництва, наприклад, Декларація та Програма дій закликають до реалізації планів дій на національному рівні для просування й захисту прав людини шляхом заснування всеохоплюючої програми Організації Об'єднаних Націй (частина II, пп. 68–69). Програма технічного співробітництва, згідно з Декларацією, має бути посилена.

У Декларації також стверджується, що Центр з прав Людини має зробити доступною для держав, за запитом, технічну та фінансову допомогу, зокрема, для розробки і здійснення послідовних та всеохоплюючих планів дій. Ці плани дій інтегрують діяльність, спрямовану на:

- a) посилення установ у галузі прав людини та демократії;
- b) реформу каральних та виправних установ;
- c) юридичний захист прав людини;
- d) освіту й підготовку посадових осіб, юристів, суддів, служб безпеки та інших у галузі прав людини;
- e) широку освіту та поширення громадської інформації для сприяння дотриманню прав людини;
- f) інші засоби сприяння якісному функціонуванню верховенства права.

ФІНАНСУВАННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ ПРОГРАМИ ТЕХНІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Програма технічного співробітництва в галузі прав людини фінансується зі звичайного бюджету ООН і з Фонду добровільних внесків Організації Об'єднаних Націй для технічного співробітництва в галузі прав людини, який почав працювати в 1988 р. і до цих пір отримав більше 19 мільйонів US \$ у вигляді оголошених внесків і вкладів. До того ж до фінансування зі звичайного бюджету та Фонду добровільних внесків, конкретні проекти іноді фінансуються партнерами Центру прав людини, що проводяться в системі організації Об'єднаних Націй.

Яким би не було джерело фінансування, проекти реалізуються в межах загального контексту єдиної, об'єднаної та всеохоплюючої програми, якою управляє Центр прав людини. У той час як, відповідно до резолюцій Комісії з прав людини, залишається відмінність між проектами, що фінансуються зі звичайного бюджету, та проектами, що фінансуються Фондом добровільних внесків з метою звітності, доповідей та бюджетної інформації, сутність і політика програми залишаються спільними.

Розвиток програми, її реалізація, підтримка та наступні дії здійснюються відділенням Технічного співробітництва Центру прав людини, згідно з направленням помічника Генерального секретаря з прав Людини. Верховний Комісар з прав людини Організації Об'єднаних Націй має загальну відповідальність за програму, під контролем Генерального секретаря Ради Європи. Верховний комісар має мандат, відповідно до резолюції Генеральної

Асамблеї 48/141 від 20 грудня 1993 року, надавати, за допомогою Центру прав людини, консультативні послуги та технічну допомогу за запитом держав і, при необхідності, регіональних організацій у галузі прав людини, з метою підтримки дій та програм у галузі прав людини. Він також відповідає, зокрема, за координування діяльності з просування й захисту прав людини в усій системі Організації Об'єднаних Націй.

У подальшому важливому розвитку Комісія з прав людини, у своїй резолюції 1993/87 від 10 березня 1993 р. (п. 18), зажадала, щоб Генеральний секретар призначив опікунську раду для адміністрування Фонду добровільних внесків. Опікунська рада була заснована в грудні 1993 р.

ПІДХІД ПРОГРАМИ

Діяльність з технічної співпраці розглядається Організацією Об'єднаних Націй як доповнення, але ні в якому разі не заміна моніторингової та дослідницької діяльності програми з прав людини. Як підкреслюється в різних доповідях Генерального секретаря з даної теми і в резолюції Комісії з прав людини 1995/53 від 3 березня 1995 р. (Преамбула), надання консультативних послуг і технічної допомоги не зменшує відповідальність уряду за звітність щодо ситуації з правами людини і, при необхідності, не звільнить його від контролю шляхом різних процедур, встановлених ООН. Насправді, діяльність спеціальних доповідачів Комісії з прав людини часто відбувається паралельно з проектами консультативних послуг і технічної допомоги.

У той час, як Програма технічного співробітництва час від часу надає гранти на підтримку проектів, ініційованих неурядовими організаціями, урядами й регіональними правозахисними організаціями, вона не є в першу чергу джерелом фінансування для проектів, що розробляються за межами Центру прав людини. Скоріше вона є джерелом суттєвих порад та допомоги в галузі прав людини, у межах всеохоплюючої програми, яка співпрацює з урядами, за їхніми запитамі, за допомогою генерованої Центром оцінки потреб та проектів, що розробляються у співпраці з країнами-реципієнтами.

Центр прав людини в більшості випадків відповідає на запити уряду шляхом проведення ретельної оцінки конкретних потреб країни в допомозі в галузі прав людини. Після цього розробляються програми допомоги для вирішення цих потреб всеохоплюючим і скоординованим способом. Центр безпосередньо реалізовує всі проекти, для яких він володіє унікальною або особливою компетенцією, спираючись на значний досвід, отриманий його співробітниками у відповідних галузях, і служить як координаційний центр

для інших елементів програми, що відносяться до потреб відповідної країни в галузі прав людини. Цей всеосяжний підхід був уперше описаний у доповіді 1993 р. Генерального секретаря про консультативні послуги в галузі прав людини, і був більш детально описаний у його доповіді 1994 р.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Керуючись послідовними резолюціями Генеральної Асамблеї та Комісії з прав людини, і характером самих державних запитів, Програма технічного співробітництва поступово розвинула потенціал для допомоги в ряді галузей, який тепер забезпечує корисні межі для національних зусиль, спрямованих на зміцнення прав людини та верховенства права. Таким чином, Центр прав Людини тепер користується всеохоплюючим підходом до створення правозахисних установ, у яких такі складові елементи розглядаються як фундаментальні для того, щоб національні зусилля могли забезпечити захист прав людини відповідно до верховенством права:

- a) Сильна Конституція, яка, як головний закон країни, зокрема:
 - i) включає прийняті на міжнародному рівні права людини й основні свободи, як позначено в Міжнародному біллі про права людини;²
 - ii) встановлює ефективні, що підлягають розгляду в судовому порядку, засоби правового захисту в разі порушення цих прав;
 - iii) уповноважує незалежну судову владу, відповідно до Основних Принципів незалежності судової влади;
 - iv) гарантує відсутність дискримінації на підставі раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного або соціального походження, майна, статусу народження чи іншого статусу, і з огляду на захист національних меншин;
 - v) створює національні правозахисні установи, такі, як контора омбудсмена або незалежна комісія з прав людини, відповідно до Принципів ООН, що відносяться до статусу національних установ;³

² Загальна декларація прав людини; Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права; і Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, а також два Факультативних протоколи до нього. (Міжнародні документи в галузі прав людини, наведені в цьому «Викладі фактів», якщо не вказано інше, наводяться в Права Людини: Компіляція міжнародно-правових актів, том 1 (2 частини), Загальні документи (United Nations publication, Серія № E.94.XIV 1)).

³ Резолюція Генеральної Асамблеї 48/134 від 20 грудня 1993 року, додаток.

- vi) гарантує застосування міжнародних договірних зобов'язань у галузі прав людини в національному праві;
 - vii) визначає й обмежує повноваження уряду та його різних відгалужень, стосовно один до одного й до народу;
- b) сильна виборча система, яка, зокрема:
- i) гарантує, що воля народу є підставою влади уряду;
 - ii) забезпечує право кожного на участь в управлінні його країною, безпосередньо або за посередництвом вільно обраних представників;
 - iii) гарантує рівний доступ до державної служби, включаючи виборну державну службу;
 - iv) передбачає проведення періодичних і справжніх виборів;
 - v) гарантує загальне та рівне виборче право;
 - vi) гарантує таємницю голосування;
 - vii) забезпечує атмосферу виборів, вільну від залякування й дотримує певні права, такі як свобода думки, вираження, інформації, зборів та асоціацій;
 - viii) передбачає відсутність дискримінації в галузі політичних прав;
 - ix) передбачає незалежний розгляд передбачуваних порушень;
 - x) забезпечує об'єктивну, неупереджену й незалежну виборчу адміністрацію;
 - xi) забезпечує передачу влади переможцеві і кандидатам відповідно до закону;
- c) міцні правові рамки, згідно з Конституцією, що захищають права людини та демократію і гарантують ефективне відшкодування шкоди у всіх ключових галузях, включаючи, зокрема:
- i) справедливі закони імміграції, національності та притулку, які відповідають відповідним міжнародним стандартам;
 - ii) кримінальні та кримінально-процесуальні закони, які дотримуються й підтримують міжнародні стандарти прав людини при здійсненні правосуддя;
 - iii) закони про вибори, які беруть до уваги вищевикладені питання;
 - iv) тюремні закони й положення, що відповідають Мінімальним стандартним правилам поведіння з ув'язненими та іншим відповідним міжнародним документам;
 - v) закони про захист меншин, жінок, дітей, корінних народів та інших уразливих груп, які беруть до уваги їх особливий статус і міжнародні стандарти для їх захисту, і які роблять незаконною дискримінацію та вирішують її наслідки;
 - vi) закони, що захищають вільну асоціацію та збори;

- vii) законодавство про безпеку, що відповідає міжнародним стандартам і що захищає недопустимі відступи прав людини;
- viii) закони про судову владу, про юридичну практику і про судове переслідування, які відображають стандарти, втілені в Основних принципах про незалежність судової влади, Основних принципах про роль адвокатів, Керівних принципах про роль прокурорів та інших стандартах ООН про відправлення правосуддя;
- ix) закони, керівні принципи та директиви, що регулюють поведінку поліції й інших сил безпеки, відповідно до Кодексу поведінки співробітників правоохоронних органів, Основних принципів про застосування сили й вогнепальної зброї співробітниками правоохоронних органів та інших міжнародних стандартів;
- x) справедливі процедури для вирішення цивільних спорів відповідно до закону і справедливі адміністративні закони, процедури та установи, які відповідають міжнародним стандартам у галузі прав людини;
- xi) будь-які інші закони, здатні володіти прямим впливом на реалізацію гарантованих на міжнародному рівні прав людини;
- d) сильні національні правозахисні установи, включаючи незалежні комісії з прав людини й контори омбудсмена, зі структурами та функціями, відповідними Принципам Організації Об'єднаних Націй, що належать до статусу національних установ, а також сильні національні дослідницькі та навчальні установи в галузі прав людини;
- e) сильна судова влада, яка незалежна, наділена адекватними повноваженнями, належним чином профінансована, обладнана й натренована для дотримання прав людини при здійсненні правосуддя;
- f) військова сила, повністю вірна Конституції, законам країни і демократичному уряду, натренована та віддана принципам прав людини й гуманітарного права, що виконує законні військові обов'язки;
- g) ефективні й доступні механізми для вирішення конфліктів між громадянами та групами в суспільстві й державними органами та серед них;
- h) повне впровадження в міжнародну систему прав людини, в тому числі шляхом приєднання до міжнародних договорів у галузі прав людини й навчання урядових службовців застосуванню та звітності згідно з цими договорами;
- i) суспільство, навчене його правам і відповідальності, в тому числі шляхом національних навчальних програм у галузі прав людини

- в системі початкової, середньої та післясередньої освіти, і вчителі, підготовлені в навчанні правам людини та демократії;
- й) сильне громадянське суспільство, включаючи належним чином підготовлені, обладнані, профінансовані й організовані неурядові правозахисні організації, групи жінок, трудові спілки та громадські організації.

Усі разом ці ключові елементи забезпечують законну та інституційну базу, яка буде найкраще служити для впровадження верховенства права в суспільстві, і тому забезпечить ефективне користування правами людини та демократією.

Визнаючи це, Програма технічного співробітництва Центру прав людини, у співпраці з іншими органами Організації Об'єднаних Націй, урядами та неурядовими організаціями, пропонує підтримку державам, які прагнуть до зміцнення цих елементів.

Як уже було зазначено, така підтримка набуває форми всеохоплюючих програм у країнах та цільових проектів, у вигляді консультативних послуг експертів, підготовчих курсів, практикумів та семінарів, проектів з інформації та документації, стипендій та деяких форм фінансової допомоги в основних галузях, описаних нижче.

А. НАЦІОНАЛЬНІ ПЛАНИ ДІЙ

У Віденській Декларації та Програмі дій, яку вона прийняла в червні 1993 року, Всесвітня конференція прав людини рекомендувала Центру прав людини, через його консультативні послуги та заходи щодо технічної допомоги, допомогти державам у підготовці планів дій на національному рівні. Відповідно до цієї рекомендації, Програма технічного співробітництва може забезпечити ефективну підтримку в розробці таких планів, і в їх реалізації.

В. КОНСТИТУЦІЙНА ДОПОМОГА

Згідно з цим компонентом програми, Центр прав людини надає допомогу для включення норм прав людини в національні конституції, і може відігравати полегшувальну роль у сприянні національного консенсусу про елементи, які мають бути включені в ці конституції. Допомога для цих цілей може набути форми консультативних послуг експертів, організації конференцій, надання інформації та документації про права людини, або підтримки громадських інформаційних кампаній для забезпечення участі всіх секторів суспільства.

Питання, що розглядаються в конституційній діяльності Центру, включають створення законопроектів та конституційного права; створення проєктів білля про права; надання засобів правового захисту відповідно до закону; варіанти виділення та розподілу державних повноважень; незалежність судової влади; і роль судової влади в контролі над поліцейськими та тюремними системами.

C. ДОПОМОГА В ПРОВЕДЕННІ ВИБОРІВ

Центр прав людини надавав допомогу в проведенні виборів, за допомогою його Програми технічного співробітництва, протягом більше п'яти років. З 1990 р. Центр надав допомогу в проведенні виборів у Румунії (1990–1992), Албанії (1991), Лесото (1991–1993), Еритреї (1992), Анголі (1992), Камбоджі (1992), Малаві (1992–1993) і Південній Африці (1993). Крім того, Центр готував керівні принципи для аналізу законів та процедур виборів, видав посібник з прав людини і виборів, розробив проєкти керівних принципів щодо оцінки з погляду прав людини запитів про допомогу в проведенні виборів, і здійснив низку заходів з інформування громадськості, що стосується прав людини та виборів.

D. ДОПОМОГА В ЗАКОНОДАВЧИХ РЕФОРМАХ

У якості ще одного компонента Програми технічної підтримки Центр прав людини дозволяє міжнародним експертам та спеціалізованому персоналу допомагати урядам у реформах законодавства, яке має серйозний вплив на права людини та основні свободи. Метою такої допомоги є приведення таких законів у відповідність до міжнародних стандартів, як позначено в ООН і регіональних документах у галузі прав людини. Центр надає коментарі щодо проєктів, представлених урядом, що запитує допомогу, а також видає рекомендації з написання проєктів законів, які можуть включати порівняльні посилання на аналогічні закони в інших юрисдикціях.

Відповідні теми згідно з цим компонентом програми включають кримінальні кодекси, кримінально-процесуальні кодекси, тюремні положення, закони, що регулюють захист меншин, закони, що впливають на свободу вираження, асоціацій та зборів, закони про імміграцію та національності, закони про судову та юридичну практики, законодавство в галузі безпеки, і, загалом, будь-який закон, який може впливати, прямо або непрямо, на реалізацію захищених на міжнародному рівні стандартів у галузі прав людини.

Е. ДОПОМОГИ У ВСТАНОВЛЕННІ ТА ЗМІЦНЕННІ НАЦІОНАЛЬНИХ УСТАНОВ

Як її роль була визначена Комісією з прав людини, ключовою метою Програми технічного співробітництва є консолідація та зміцнення ролі, яку національні установи можуть відіграти в просуванні й захисті прав людини. Допомога національним установам у межах програми набуває кілька форм. Центр прав людини пропонує свої послуги урядам, які розглядають або знаходяться в процесі створення національних правозахисних установ.

Інші заходи, які стосуються національних установ у межах програми, орієнтовані не на конкретну країну або установу, а замість цього спрямовані на просування концепції національних правозахисних установ та сприяння їх розвитку. Для цієї мети Центр виробляв інформаційні матеріали та практичне керівництво для учасників, задіяних у встановленні та адміністрації національних установ. Центр також провів ряд семінарів і практикумів для забезпечення урядових службовців інформацією та досвідом у структурі та функціонуванні таких органів. Ці події також служили в якості корисних форумів для сприяння обміну інформацією та досвідом щодо створення та функціонування національних установ.

Центр прав людини розробив всеохоплюючу програму дій для технічної допомоги національним установам, яка тепер регулює розробку й реалізацію проектів з допомоги національним установам. При розробці програми Центр керувався принципами, що відносяться до статусу національних установ, які підтримуються Комісією з прав людини в її резолюції 1992/54 від 3 березня 1992 р. і згодом Генеральною Асамблеєю в її резолюції 48/134 від 20 грудня 1993 р. У програмі дій викладаються чотири конкретних цілі:

- просування концепції національних правозахисних установ;
- допомога у створенні ефективних установ;
- допомога у зміцненні існуючих установ; і
- розвиток співпраці між установами.

Допомога, яка надається Центром для зміцнення національних установ, може включати:

- підготовку персоналу;
- поради про реалізацію на національному рівні міжнародно-правових актів у галузі прав людини;
- підготовку та допомогу в написанні доповідей договірним органам Організації Об'єднаних Націй;
- підготовку та інформування про ефективне розслідування порушень прав людини;

- підготовку у вирішенні конфліктів;
- допомога у встановленні співпраці з відповідними партнерами;
- інформацію про отримання та розподіл ресурсів;
- допомога в проведенні розгляду та оцінки;
- і забезпечення правозахисних стипендій для членів та співробітників національних установ.

Ф. ВІДПРАВЛЕННЯ ПРАВОСУДДЯ: СУДДІ, МАГІСТРАТИ, ЮРИСТИ, ПРОКУРОРИ, СПІВРОБІТНИКИ ПОЛІЦІЇ ТА В'ЯЗНИЦЬ

Центр прав людини за допомогою його Програми технічного співробітництва протягом багатьох років брав участь у підготовці суддів, адвокатів, прокурорів, співробітників поліції та тюремного персоналу в галузі прав людини в здійсненні правосуддя.

Метою цих курсів було знайомство учасників з міжнародними стандартами в галузі прав людини в здійсненні правосуддя; полегшення розгляду гуманних і ефективних технік для здійснення правоохоронних, кримінальних та судових функцій у демократичному суспільстві; і підготовка учасників для включення цієї інформації в їх власні навчальні заходи.

Цей підхід до професійної підготовки в галузі прав людини при здійсненні правосуддя протягом трьох років проходив польове тестування Центром у його заходах з технічної співпраці в ряді країн, і був підданий ряду переглядів на підставі цього досвіду.

1. Співробітники правоохоронних органів

Курси Центру для співробітників правоохоронних органів охоплюють безліч тем, включаючи такі:

- міжнародні джерела, системи та стандарти в галузі прав людини при відправленні кримінального правосуддя;
- обов'язки й керівні принципи етичної поведінки поліції в демократії;
- використання сили та вогнепальної зброї у правоохоронній діяльності;
- злочин катувань;
- ефективні методи законного й етичного допиту;
- права людини під час арешту та досудового утримання під вартою; і
- юридичний статус та права обвинувачених.

2. Співробітники в'язниць

Теми курсів у цій категорії включають: мінімальні стандарти для приміщень для ув'язнених та затриманих; проблеми зі здоров'ям у в'язниці, включаючи СНІД та ВІЛ; і особливі категорії ув'язнених та затриманих, включаючи дітей та неповнолітніх.

3. Судді, магістрати, адвокати та прокурори

Теми, пропоновані на курсах для цієї групи, включають: міжнародні джерела, системи й стандарти прав людини в здійсненні правосуддя; права людини під час кримінальних розслідувань, арешту та досудового тримання під вартою; незалежність суддів та адвокатів; елементи справедливого судового процесу; правосуддя у справах неповнолітніх; захист прав жінок при здійсненні правосуддя; і права людини при надзвичайних ситуаціях.

G. ПІДГОТОВКА В ГАЛУЗІ ПРАВ ЛЮДИНИ ДЛЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ

Для якісного функціонування верховенства права необхідно, щоб збройні сили були пов'язані Конституцією та іншими правами країни, щоб вони відповідали перед демократичним урядом і щоб вони були підготовлені та віддані принципам прав людини та гуманітарного права, виконуючи свої законні функції в суспільстві. Центр прав людини вжив низку підготовчих заходів для офіцерів.

Зрозуміло, традиційна військова підготовка включала, в ряді випадків, належну увагу до законів війни, включаючи чотири Женевських Конвенції 12 серпня 1949 р. Підготовка в галузі прав людини сама по собі, однак, явно була відсутня. Насправді, в більшості військових кіл нерідко зустрічається твердження про те, що навчання та інформування в галузі прав людини несумісні з ефективною військовою підготовкою. Солдати, в цьому способі мислення, є воїнами, і ведення війни за самим своїм характером суперечить правам людини. Підхід Центру до військової підготовки звертає увагу на це твердження з двох причин. По-перше, міжнародні стандарти прав людини, включаючи, але не завжди обмежуючись гуманітарним правом, усе-таки застосовуються в ситуаціях збройних конфліктів. По-друге, обов'язки сучасних професійних солдатів не обмежуються веденням війни. Скоріше, усе частіше вони включають в себе цивільні обов'язки поліцейських, підтримання порядку та громадської безпеки в надзвичайних ситуаціях, і розподіл у міжнародні миротворчі операції. Ефективне, професійне та гуманне виконання цих обов'язків вимагає знання й підвищення чутливості до стандар-

тів у галузі прав людини, а також навички для застосування їх у щоденній роботі армії.

Н. ПІДТРИМКА ПРАВ ЛЮДИНИ В ПАРЛАМЕНТАХ

Національні парламенти, у межах Програми технічного співробітництва, отримували пряму підготовку та іншу підтримку, призначену для допомоги їм у здійсненні їх важливих правозахисних функцій. Цей компонент програми вирішує ряд ключових проблем, включаючи інформацію про національне законодавство в галузі прав людини, парламентські правозахисні комітети, ратифікації та приєднання до міжнародних документів у галузі прав людини, і, в цілому, роль парламенту в просуванні й захисті прав людини.

I. РОЗРОБКА НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ І ОСВІТА В ГАЛУЗІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Центр прав людини знаходиться в процесі розробки навчальних програм для освіти в галузі прав людини для початкового, середнього та університетського рівня і для неформальних рівнів освіти. Ця діяльність призначена для надання допомоги у створенні правозахисної культури шляхом сприяння включенню концепцій прав людини в існуючі програми; допомоги в адаптації або модифікації навчальних програм, при необхідності; і надання інструктажу та допомоги особам, які беруть участь у процесі освіти в галузі прав людини.

Існують кілька способів, за допомогою яких досягаються ці цілі. Першим способом є підготовка вчителів, при якій Центр пропонує програми навчання для вчителів початкових і середніх шкіл. Можуть бути також створені курси, пристосовані до інших груп, що просувають освіту в галузі прав людини й підвищують чутливість інших у цій галузі, таким як методисти, директори шкіл або центрів педагогічних ресурсів, а також інспектори й учителі в межах міністерства, що відповідає за розвиток навчальних програм та освіти.

J. ЗВІТНІСТЬ ЗА ДОГОВОРАМИ ТА МІЖНАРОДНИМ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМ — ПІДГОТОВКА УРЯДОВИХ ПОСАДОВИХ ОСІБ

Центр прав людини регулярно організовує підготовчі заходи для того, щоб дозволити урядовим посадовим особам належним чином підготувати доповіді, які вимагаються відповідно до різних міжнародних договорів

у галузі прав людини, учасниками яких є їхні держави. У деяких випадках курси зі звітності пропонуються на національному або регіональному рівні. В інших випадках Центр забезпечує стипендії для урядових посадових осіб для подорожі в Женеву, де проходять підготовчі курси для декількох країн. Під час цих курсів учасники можуть узяти участь у практикумах з експертами з різних комітетів моніторингу договорів, а також з відповідними співробітниками Центру. У деяких випадках їм дається можливість бути присутніми в якості спостерігачів під час зустрічей самих договірних органів. У будь-якому разі учасникам надається примірник Керівництва зі звітності про права людини Центру.

У відповідності до стандартного підходу Центру до підготовки, учасники курсів виконують практичні вправи, що дозволяють їм перевірити навички написання проектів, отримані під час курсів. Пропонуються окремі сегменти курсів для Міжнародного пакту про громадянські та політичні права; Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права; Конвенції про права дитини; Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання; Міжнародної Конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації; Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації жінок; і Міжнародної Конвенції про захист прав усіх працюючих мігрантів та членів їх сімей.

K. ПІДТРИМКА НУО ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Національні та міжнародні неурядові правозахисні організації (НУО) є ключовими суб'єктами в Програмі технічного співробітництва. НУО допомагають надавати допомогу, і виявляються у вигоді, як ті, хто її отримує. Таким чином, просуваючи мету Програми щодо зміцнення громадянського суспільства, уряду та інші все частіше закликають Центр прав людини надати допомогу національним НУО, у контексті його діяльності в країні, шляхом залучення їх вкладу, запрошуючи їх на семінари та підготовчі курси, і підтримуючи відповідні проекти, що розробляються ними.

L. ПРОЕКТИ З ІНФОРМАЦІЇ ТА ДОКУМЕНТАЦІЇ

Програма технічного співробітництва також надає допомогу шляхом надання інформації та документації про права людини і розвитку потенціалу для належного використання та управління такими матеріалами. Сюди входить пряме надання документації, перекладеної, при необхідності, на місцеві мови; навчання в галузі інформатики прав людини; а також допомогу в комп'ютеризації національних і регіональних правозахисних контор.

Допомога також може надаватися національним бібліотекам для придбання книг та документації з прав людини, і підтримка може бути надана для заснування і функціонування національних і регіональних центрів документації з прав людини.

М. РЕГІОНАЛЬНІ УСТАНОВИ ТА ЗАХОДИ

Програма технічного співробітництва також фокусується на розвитку правозахисних інфраструктур на регіональному рівні. Це робиться в основному шляхом організації регіональних практикумів та семінарів і шляхом підтримки регіональних правозахисних установ.

Центр прав людини, за допомогою Фонду добровільних внесків для технічної допомоги в галузі прав людини, також надає підтримку регіональним правозахисним установам, що проводять освітню діяльність, включаючи пряму підтримку Африканської комісії з прав людини та народів, Арабського інституту прав людини і Африканського центру демократії та досліджень у галузі прав людини.

Н. ПІДТРИМКА МИРУ ТА ПІДГОТОВКА МІЖНАРОДНИХ ЦИВІЛЬНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Програма технічного співробітництва недавно розширила свою діяльність, відповідно до Віденської декларації і Програми дій, прийнятої на Всесвітній конференції з прав людини в червні 1993 року, включивши підтримку прав людини в межах системи ООН. У сфері підтримки миру, наприклад, Програма вже мала різні види допомоги великим місіям Організації Об'єднаних Націй у Камбоджі, Еритреї, Мозамбіку, Гаїті, Південній Африці, країнах колишньої Югославії і Анголі. Така допомога включала, в різних випадках, надання інформації про права людини, аналіз законодавства, підготовку й консультативні послуги.

На даний момент приймаються зусилля для укладення низки угод з рядом спеціалізованих агентств ООН, результат яких, як очікується, приведе до підвищеного рівня співпраці між Програмою та іншими органами ООН, що ведуть діяльність у галузі прав людини, наприклад, шляхом забезпечення підготовки в галузі прав людини для співробітників цих органів.

О. ОЦІНКА ПОТРЕБ У ГАЛУЗІ ПРАВ ЛЮДИНИ, ДЕМОКРАТІЇ ТА ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

У межах підходу програми Центру прав людини до надання технічної допомоги, описаного вище, Центр відповідає на більшість запитів уряду

шляхом проведення ретельної оцінки конкретних потреб країни щодо допомоги в галузі прав людини. Після цього розробляються програми допомоги для вирішення цих потреб всеохоплюючим і скоординованим способом.

Місії з оцінки потреб проводяться Центром, зазвичай складаються з ретельно відібраних міжнародних експертів, яким допомагають співробітники Відділення технічного співробітництва. Під час таких місій у країні проводяться консультації з широким спектром сторін, включаючи урядові й неурядові організації та фізичних осіб.

Центр також здійснює оцінку в міру й після впровадження програм країни, для вимірювання їх впливу та складання плану подальших дій. Ця діяльність розглядається Центром як ключова для зміцнення і поліпшення Програми технічного співробітництва.

Р. СТИПЕНДІЇ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Резолюція Генеральної Асамблеї 926 (X) від 14 грудня 1955 р. офіційно встановила Програму консультативних послуг, створила пряме положення для стипендій у галузі прав людини.

Згідно з програмою, стипендії присуджуються тільки кандидатам, номінованим їх урядами, і фінансуються у відповідності до звичайного бюджету для консультативних послуг.

Генеральний секретар щороку посилає державам-учасницям запрошення представити номінації для присудження стипендії. Урядам нагадують, що номінанти повинні бути безпосередньо задіяні у функціях, які впливають на права людини, зокрема, у здійсненні правосуддя. Генеральний секретар також привертає увагу урядів до стурбованості, вираженої Генеральною Асамблеєю у багатьох її резолюціях щодо прав жінок, і закликає до висування жінок-кандидатів. Принципи рівномірного географічного розподілу беруться до уваги, і пріоритет надається кандидатам із держав, які ніколи не отримували вигоду з програми стипендій, або які не робили цього в найближчі роки.

Учасники отримують інтенсивну підготовку з ряду питань у галузі прав людини. Їх підтримують в обміні досвідом і просять оцінити програму стипендій, представити індивідуальні усні доповіді, і підготувати рекомендації для їх вищого начальства на підставі інформації, отриманої в ході Програми. Нарешті, відповідно до політики та процедури, яка регулює адміністрацію стипендій ООН, від усіх учасників у Вас можуть запитати всеохоплюючу фінальну доповідь Центру прав людини з тем, безпосередньо пов'язаних з їх полем діяльності.

ШИРОКОМАСШТАБНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Програма технічного співробітництва тісно співпрацює з неурядовими організаціями, регіональними установами, університетами та рядом спеціалізованих органів ООН, органів з прав людини, заснованих на договорі або Статуті, а також з міжнародним Комітетом Червоного хреста. Цій співпраці також посприяв новий підхід Центру прав людини до оцінки потреб та формулювання проектів, який включає повне партнерство всіх організацій та держав, що беруть участь у допомозі в галузі прав людини. Маючи на меті інтегрований і скоординований підхід до прав людини, Програма прагнула зміцнити структуру співпраці, яка включає обмін досвідом та ресурсами з усіх наявних джерел.

У межах підходу Програми Організації Об'єднаних Націй Центр тісно співпрацює з іншими органами та програмами ООН, що діють у відповідній країні, співпрацюючи з координатором-резидентом Організації в забезпеченні того, щоб внесок Центру був частиною координованої системи втручання ООН і доповнював проекти інших суб'єктів на підтримку цілей, програм та планів дій уряду. Заходи з технічної співпраці Центру, таким чином, відбуваються в контексті єдиного, уніфікованого переслідування цілей національного розвитку за допомогою згуртованих національних програм, які об'єднують внесок системи ООН з національними вкладами і вкладом інших суб'єктів для досягнення урядових цілей з просування та захисту прав людини. У кожному випадку основна увага приділяється нарощуванню потенціалу, спрямованого на прогрес у розвитку та в кінцевому підсумку моральне старіння зовнішньої допомоги.

ВИСНОВОК

Програма технічного співробітництва є життєво важливим елементом у системі всеохоплюючої допомоги ООН для зміцнення верховенства права, на підставі відповідних стандартів Організації Об'єднаних Націй, втілених за п'ятдесят років установлення Організацією стандартів прав людини.

Центр прав людини, що розвиває та втілює програму згідно із загальною директивою Верховного Комісара з прав людини, є єдиним органом, що проводиться в системі ООН, який спеціально й виключно займається інституційною відповідальністю за права людини. Це включає збір і аналіз інформації про становище в галузі прав людини в усіх країнах і (за допомогою різних офіційних правозахисних органів) періодичний контроль над такими

положеннями; надання основних послуг органам Організації Об'єднаних Націй у розвитку міжнародних стандартів прав людини; оцінку потреб прав людини, включаючи інституційні потреби кожної держави-учасниці; розвиток програм технічного співробітництва, спрямованих на створення та зміцнення національних правозахисних та юридичних інфраструктур; і вироблення інформації та навчальних матеріалів з прав людини.

Крім того, у зв'язку з його функціями за мандатом, Центр прав людини продовжує збирати інформацію та матеріали щодо діяльності в галузі прав людини держав-учасниць, міжурядових та неурядових організацій, спеціалізованих установ та інших суб'єктів ООН.

Усі ці можливості є основою для Програми технічного співробітництва Центру та для його зусиль щодо допомоги державам у зміцненні верховенства права в їх відповідних юрисдикціях.

*Надруковано в ООН, Женева
Серпень 1996*

Запити надсилати на адресу:

Centre for Human Rights
United Nations Office at Geneva
8–14, Avenue de la Paix
1211 Geneva 10, Switzerland
tel: (41 22) 917 3968; fax: (41 22) 917 0099
e-mail: atikhonov.hchr@unog.ch

New York Office:
Centre for Human Rights
United Nations
New York, N.Y. 10017
USA

Інформаційне видання

**КОНСУЛЬТАТИВНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ
І ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА
У ГАЛУЗІ ПРАВ ЛЮДИНИ**

**Виклад фактів № 3
(Rev. 1)**

Третє видання, стереотипне

Відповідальний за випуск і редактор
Є. Ю. Захаров

Комп'ютерна верстка
О. А. Мірошніченко

Підписано до друку 10.05.2019
Формат 60×84¹/₁₆. Папір офсетний. Гарнітура JournalSans
Умов. друк. арк. 1,4. Облік.-вид. арк. 1,63
Наклад 1000 прим. Зам. № ХС-03/19

ГО «ХАРКІВСЬКА ПРАВОЗАХИСНА ГРУПА»
61002, Харків, а/с 10430
<http://khp.org>
<http://library.khp.org>

Видання: ФОП Холтобін С. М.
61004, м. Харків, вул. Примакова буд. 18